

Michel de Certeau

ARKIPÄIVÄN KEKSELIÄISYYS

1

Tekemisen tavat

Suomentanut
Tapani Kilpeläinen

TÄMÄ ON NÄYTE KIRJASTA.
OSTA KOKONAINEN KIRJA
OSOITTEESTA www.netn.fi.

niin & näin
Tampere 2013

RANSKANKIELINEN ALKUTEOS

L'Invention du quotidien – 1. Arts de faire

© Éditions Gallimard, Paris, 1990

SUOMENNOS

© Tapani Kilpeläinen ja Eurooppalaisen filosofian seura ry

ISBN-NUMERO

978-952-5503-69-2

KANSI

Jenna Kunnas

TAITTO

Susanna Laurola

PAINOTYÖ

Tallinnan kirjapaino-osakeyhtiö,

Tallinna 2013

KUSTANTAJA

Eurooppalaisen filosofian seura ry / *niin & näin*

FILI – Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus on tukenut tämän kirjan
kääntämistä

WSOY:n kirjallisuussäätiö on tukenut tämän kirjan kääntämistä

SISÄLLYS

SUOMENTAJALTA	9
TEKEMISEN TAVAT	
YLEISJOHDANTO	13
1. Kuluttajien tuottaminen.	14
2. Käytäntöön soveltajien taktiikat.	21
ENSIMMÄINEN OSA: HYVIN TAVANOMAINEN KULTTUURI	
Omistus	32
I YHTEINEN PAIKKA: ARKIKIELI	34
”Jokainen” ja ”ei kukaan”	34
<i>Freud ja tavallinen ihminen</i>	36
<i>Asiantuntija ja filosofi</i>	39
<i>Wittgensteinin malli arkikielestä</i>	43
<i>Nykyaikainen historiallisuus</i>	47
II KANSANOMAISET KULTTUURIT	50
<i>Eräs brasilialainen ”taide”</i>	51
<i>Sananlaskulausuma</i>	54
<i>Logiikkoja: leikkejä, satuja ja sanomisen taitoja</i>	57
<i>Eräs kaappauskäytäntö: omat hommat työajalla</i>	61
III PÄRJÄÄMINEN: KÄYTTÖTAPOJA JA TAKTIIKOITA	66
<i>Käyttötapa eli kulutus</i>	68
<i>Strategioita ja taktiikoita</i>	72
<i>Käytäntöjen retoriikat: vuosituhantisia ansoja</i>	77

TOINEN OSA: TEORIOITA TEKEMISEN TAIDOSTA

IV	FOUCAULT JA BOURDIEU	86
	1. Hajautuneita tekniikoita: Foucault	86
	2. ”Oppinut tietämättömyys”: Bourdieu	92
V	TEORIAN TAIDOT	105
	<i>Leikkaa ja käännä: Teorian resepti</i>	106
	<i>”Taitojen” etnologisoituminen</i>	109
	<i>Tietämättömyyden tarinat</i>	114
	<i>Ajattelun taito: Kant</i>	118
VI	TARINOIDEN AIKA	124
	<i>Sanomisen taito</i>	125
	<i>”Iskuista” kertominen: Detienne</i>	127
	<i>Muistin ja tilaisuuden taito</i>	130
	<i>Historioita</i>	138

KOLMAS OSA: TILAN KÄYTÄNNÖT

VII	KÄVELYLLÄ KAUPUNGISSA	142
	1. Kaupungin käsitteestä urbaanikäytäntöihin	145
	2. Kadonneiden askelten puhe	149
	3. Myyttisyys: Mikä ”liikuttaa”.	155
VIII	JUNASSA JA SELLISSÄ	165
IX	TILAN KERTOMUKSIA	170
	<i>”Tiloja” ja ”paikkoja”</i>	172
	<i>Reitit ja kartat</i>	174
	<i>Rajanvetoja</i>	178
	<i>Rikollisuutta?</i>	186

NELJÄS OSA: KIELEN KÄYTÖT

X	PYHÄN KIRJOITUKSEN TALOUS	190
	<i>Kirjoittaminen: Moderni ”myyttinen” käytäntö</i>	193
	<i>Lain kirjautumisia kehoon</i>	199
	<i>Kehosta toiseen</i>	202
	<i>Lihaksitulemisen laitteistot</i>	204
	<i>Representaation koneisto</i>	208
	<i>”Naimattomuuskoneet”</i>	211

XI	ÄÄNEN LAINAUKSIA	216
	<i>Paikaltaan siirretty lausuma</i>	219
	<i>Faabelin tiede</i>	222
	<i>Kehon äänet</i>	225
XII	LUKEMINEN: SALAMETSÄSTYSTÄ	228
	<i>Kirjan antaman ”informaation” ideologia</i>	229
	<i>Lukeminen: Väärinymmärrettyä toimintaa</i>	231
	<i>”Sananmukainen” merkitys, yhteiskunnallisen eliitin tuote</i>	235
	<i>Tämä ”julkea poissaolo” on</i>	
	<i>”kaikkiällä läsnä olevuuden” harjoitusta</i>	237
	<i>Leikkien ja juonien tiloja</i>	239

VIIDES OSA: USKOMISEN TAVAT

XIII	POLIITTINEN USKOTTAVUUS	243
	<i>Uskomusten arvon väheneminen</i>	245
	<i>Eräs arkeologia. uskomisen kauttakulut</i>	248
	<i>”Hengellisestä” vallasta vasemmisto-oppositioon</i>	251
	<i>Todellisuuden pystyttäminen</i>	253
	<i>Ääneen lausuttu yhteiskunta</i>	256
XIV	SE, MILLE EI VOI ANTAA NIMEÄ: KUOLEMINEN	259
	<i>Ajateltavaksi mahdoton käytäntö</i>	260
	<i>Sanominen on uskomista</i>	262
	<i>Kirjoittaminen</i>	264
	<i>Terapeuttinen valta ja sen kaksoisolento</i>	265
	<i>Katoavainen</i>	268

EPÄMÄÄRÄISYYKSIÄ

	<i>Kerrostuneet paikat</i>	274
	<i>Monivaiheinen aika</i>	275

VII	VIITTEET	278
-----	----------	-----

YLEISJOHDANTO

Näissä kahdessa kirjassa osittain julkaistu tutkimus syntyi pohdinnasta, joka koski tavallisesti passiiviseksi ja kurinalaisiksi oletettujen *käyttäjien toimia*. Tarkoituksena ei niinkään ole käsitellä näin pakenevaa ja perustavaa aihetta vaan tehdä sen käsitteily mahdolliseksi, siis tarjota mielipidemittausten ja hypoteesien pohjalta mahdollisia reittejä tulevien analyysien kulkea. Päämäärä on saavutettu silloin, kun arkipäiväiset käytännöt tai ”tekemisen tavat” eivät enää toimi vain yhteiskunnallisen toiminnan öisenä taustana ja kun teoreettinen kysymysten, metodien, kategorioiden ja näkökulmien kokonaisuus sallii artikuloida ne puhkaisemalla tuon yön.

Näiden käytäntöjen tarkastelu ei tarkoita palaamista yksilöihin. Kolmen vuosisadan ajan sosiaalinen atomismi toimi yhteiskunnan analysoimisen historiallisena lähtökohtana olettaen perusyksiköksi yksilön, jonka perustalle ryhmät rakentuvat ja johon ne on aina mahdollista palauttaa. Mutta koska yli sadan vuoden sosiologiset, taloustieteelliset, antropologiset tai psykanalyttiset tutkimukset jääväsivät sen (mutta voiko tällaista perustelua käyttää historiassa?), tässä tutkimuksessa ei voida vedota moiseen oletukseen. Yhtäältä analyysi osoittaa pikemminkin, että (aina yhtäältä) suhde määrittelee terminsä eikä päinvastoin, ja että jokainen yksilö on paikka, jossa epäjohdonmukaisen (ja usein ristiriitaisen) moninaisuuden suhdemääräytymiset ovat tekemisissä keskenään. Toisaalta ja ennen kaikkea käsitelty kysymys koskee toimien muotoa tai toiminnan skeemoja, ei suoraan

subjektia, joka toimii niiden tekijänä tai kuljettimena. Kysymys koskee toimien logiikkaa, jonka mallit palautuvat ehkä vuositu-
hansia vanhoihin juoniin, joissa kalat tai hyönteiset naamioitu-
vat selviytyäkseen hengissä ja jotka nykyisin lännessä hallitseva
rationaalisuus joka tapauksessa peittää. Tämän työn päämääränä
on siis selkeyttää *toimien yhdistelyä*, joka muodostaa myös (tämä
ei ole poissulkevaa) ”kulttuurin”, ja kaivaa esille käyttäjille luon-
teenomaiset toimintamallit, käyttäjille, joiden asema *hallittuina*
piilotetaan puhumalla siveellisesti kuluttajista (hallittu ei tarkoi-
ta passiivista tai tottelevaista). Arkipäivä keksitään *salametsästä-
mällä* tuhansilla eri tavoilla.

Kun otetaan huomioon tämän tutkimuksen väistämättä kat-
kelmallinen luonne, lienee hyödyllistä antaa siitä kokonaisnäke-
mys, eräänlainen esittely. Tämä lintuperspektiivistä nähty mai-
sama tarjoaa kuitenkin pelkän pienoismallin palapelistä, josta
puuttuu vielä monta palaa.

I. KULUTTAJIEN TUOTTAMINEN

”Kansankulttuuria” tai marginaaliryhmiä käsitteleviin tutkimuk-
siin pohjautuvaa¹ arkipäiväisiä käytäntöjä koskevaa pohdiskelua
määrittä ensinnäkin negatiivisesti välttämättömyys olla paikan-
tamatta kulttuurista *eroa* ”vastakulttuuriin” liitettyihin ryhmiin
– ne olivat jo erottuneet muista, etuoikeutettuja ja usein folk-
loren omaksuttuja – sillä ne olivat ainoastaan oireita tai paljas-
tajia. Tutkimuksen artikuloimisen sen sijaan salli kolme positiiv-
ista seikkaa.

Käyttö eli kulutus

Monissa usein huomattavissakin töissä pyritään tutkimaan joko
yhteiskunnan representaatioita tai sen käyttäytymistapoja. Näi-
den yhteiskunnallisten objektien tuntemisen ansiosta tuntuu
mahdolliselta ja välttämättömältä paikantaa se, miten ryhmät tai
yksilöt niitä *käyttävät*. Esimerkiksi television levittämien kuvien

(representaatioiden) analyysia ja tv-laitteen edessä istumiseen käytetyn ajan (käyttätymisen) analyysia tulee täydentää tutkimalla sitä, mitä kulttuurikuluttaja näiden tuntien aikana näillä kuvilla ”sepittää”. Sama pätee kaupunkitilan käyttöön, supermarketista ostettuihin tuotteisiin tai sanomalehden levittämiin tarinoihin ja legendoihin.

Selvityksen esineenä oleva ”sepittäminen” on tuotantoa, poetiikkaa² – mutta piilotettua, koska se hajaantuu alueille, joita määrittelevät ja pitävät hallussaan ”tuotannon” järjestelmät (televisio, kaupunki, kauppa ja niin edelleen), ja koska näiden järjestelmien yhä totalitaarisempi levittäytyminen ei enää jätä ”kuluttajille” tilaa, jonne he voisivat painaa jäljen siitä, mitä he tuotteilla *tekevät*. Rationalisoitua, yhtä ekspansionistista kuin keskitettyäkin, palavaa ja speaktaakkelimaista tuotantoa vastaa *toinen* tuotanto, jota kutsutaan ”kulutukseksi”: se on juonikasta ja hajanaista, mutta se tunkeutuu kaikkialle hiljaisena ja lähes näkymättömänä, koska se ei jätä merkkejä omista tuotteista vaan *tavoistaan käyttää* hallitsevan taloudellisen järjestyksen tyrkyttämiä tuotteita.

Jo kauan on tutkittu esimerkiksi sitä, millainen kaksiselitteisyys luikerteli espanjalaisten kolonialistien ”onnistumiseen” intiaaniheimojen luona: alistuneina ja jopa suostuvaisina intiaanit usein *tekivät* valloittajan tyrkyttämistä rituaalitoimista, representaatioista tai laeista jotakin muuta kuin valloittaja kuvitteli niillä saavuttavansa; he eivät kumonnet neitä hylkäämällä ne tai muuttamalla niitä vaan tavallaan käyttäviä niitä päämääriin ja tehtäviin, joilla ei ollut mitään tekemistä heidät vanginneen järjestelmän kanssa. Kun heidät ”assimiloitiin” ulkoisesti, he edustivat toiseutta jopa kolonisaation sisällä; heidän tapansa käyttää hallitsevaa järjestystä leikki sen vallalla, kun heillä ei ollut keinoja hylätä sitä; he pakenivat vallalta lähemmäksi sen ulkopuolelle. Heidän eronsa voima piili ”kuluttamisen” prosesseissa. Pienemmässä määrin vastaava kaksiselitteisyys on havaittavissa meidän yhteiskuntamme tavassa, jolla ”kansanomaiset” piirit käyttävät kieltä tuottavien ”eliittien” leivittämää ja tyrkyttämää kulttuuria.

Representaation (jota saarnamiehet, kasvattajat tai popularisoijat väittävät sosiaalisen nousun välineeksi) läsnäolo ja kierto ei kerro lainkaan, mitä representaatio merkitsee sen käyttäjille. Ja lisäksi on analysoitava sitä, miten sitä manipuloivat sen käyttäntöön soveltajat. Kuvan tuotannon ja sen käyttöprosessiin piiloutuvan toissijaisen tuotannon välimatka tai samankaltaisuus voidaan ymmärtää vain silloin.

Tutkimuksemme sijoittuu tähän erantoon. Sen teoreettisena viitepisteenä voisi olla omien lauseiden *rakentaminen saadulla sanastolla ja kieliopilla*. Kielitieteessä kielellinen suoritus, ”performanssi”, ei ole pätevyyttä, ”kompetenssia”; puhumisen aktia (ja kaikkia sen edellyttämiä lausumistaktiikoita) ei voi palauttaa kielen tuntemiseen. Kun tässä tutkielmassa omaksutaan lausumisen näkökulma, etusijalle asetetaan puhumisen akti; se *toimii* lingvistisen järjestelmän kentällä; se panee peliin sen, miten puhujat ottavat kielen *haltuun* tai uudelleen haltuun; se perustaa hetkeen ja paikkaan liittyvän *nykyhetken*; ja se luo *sopimuksen toisen* (keskustelukumppanin) *kanssa* paikkojen ja suhteiden verkostossa. Nämä neljä lausumisaktin³ piirrettä voivat vallan hyvin esiintyä muissa käytännöissä (kävelemisessä, ruuanlaitossa ja niin edelleen). Silmämäärä näkyy ainakin tästä rinnakkaisuudesta, joka, kuten nähdään, pätee vain osittain. Siinä oletetaan, että käyttäjät ”askartelevat” intiaanien tapaan hallitsevassa kulttuuriekonomiassa, ja niin he saavat aikaan lukemattomia suunnattoman pieniä muodonmuutoksia muuttaen tuon kulttuuriekonomian omien intressiensä ja omien sääntöjensä mukaiseksi. Tästä muurahaiskeon touhukkuutta muistuttavasta työstä täytyy paikantaa sen menettelytavat, tuet, vaikutukset ja mahdollisuudet.

Jokapäiväisen luovuuden menettelytavat

Toinen viittauskohde täsmentää toisen suunnan, joka ohjaa tätä tutkimusta. Kirjassaan *Tarkkailla ja rangaista* Michel Foucault korvaa valtaa käyttävien koneistojen (siis paikallistettavien, laajenemaan pyrkivien, sortavien ja lakia käyttävien instituutioiden)

analyysin ”dispositiiveilla”, jotka ovat pureutuneet instituutioihin kuin vampyyrit ja salaa organisoineet vallan toiminnan uudelleen: yksityiskohdilla ja yksityiskohdissa leikkien ”pienenpienet” tekniset menettelytavat ovat jakaneet tilan uudelleen tehdäkseen siitä yleistety ”valvonnan” välineen⁴. Problemaatiikka on aivan uusi. Mutta taas kerran tämä ”vallan mikrofyysiikka” asettaa etusijalle (”kuria”) tuottavan koneiston, vaikka se ”kasvatuksesta” löytääkin ”tukahduttamisjärjestelmän” ja vaikka se osoittaakin, miten mykät teknologiat kulissien takana määräävät institutionaalisesta näyttämöllepanosta tai tuottavat siihen oikosulun. Jos pitää paikkansa, että kaikkialle leviää alati tiivistyvä ”valvonnan” ristikko, on sitäkin tärkeämpää selvittää pian, miksi koko yhteiskuntaa ei voi palauttaa siihen: mitkä kansanomaiset menettelytavat (myös ne ovat ”pienenpieniä” ja arkipäiväisiä) leikittelevät kurimekanismeilla ja sopeutuvat niihin vain kaapatukseen ne, ja mitkä ”tekemisen tavat” loppujen lopuksi muodostavat kuluttajien (vai ”hallittujen”?) joukossa vastineen sosiopoliittista järjestystä organisoiville mykille prosesseille?

Näistä ”tekemisen tavoista” muodostuu luvuttomasti käytäntöjä, joiden avulla käyttäjät ottavat uudelleen haltuunsa sosiokulttuurisen tuotannon tekniikoiden järjestämän tilan. Ne herättävät vastaavia ja vastakkaisia kysymyksiä kuin Foucault’n kirja: vastaavia, koska tarkoituksena on erottaa lähes mikrobin kaltaiset toimet, jotka tungeksivat teknokraattisten rakenteiden sisällä ja kaappaavat niiden toiminnan haltuunsa lukuisilla arkipäivän ”yksityiskohtiin” niveltävillä ”taktiikoilla”; vastakkaisia, koska tarkoituksena ei enää ole tämentää, miten järjestyksen väkivalta muuttuu kuriteknologiaksi, vaan kaivaa esiin salamyhkäiset muodot, joita ryhmien ja yksilöiden hajanainen, taktinen ja askarteleva luovuus saa – ryhmien ja yksilöiden, jotka nyt ovat juuttuneet ”valvonnan” verkkoon. Tämän kirjan aiheena oleva kurinvastaisuuden verkosto⁵ muodostuu viime kädessä näistä kuluttajien menettelytavoista ja juonista.

VIITTEET

1. Katso Michel de Certeau, *La Prise de parole*, Paris, Desclée De Brouwer, 1968; *La Possession de Loudun*, 3. painos, Paris, Gallimard, Archives, 1990; *L'Absent de l'histoire*, Paris, Mame, 1973; *La Culture au pluriel*, 2. painos, Paris, Christian Bourgois, 1980; *Une politique de la langue* (Dominique Julian ja Jacques Revelin kanssa), Paris, Gallimard, Bibliothèque des histoires, jne.
2. Kreikan sanasta *poiein*: ”luoda, keksiä, synnyttää”.
3. Katso Emile Benveniste, *Problèmes de linguistique générale*, 1, Paris, Gallimard, 1966, s. 251–266.
4. Michel Foucault, *Tarkkailla ja rangaista* (*Surveiller et punir*, 1975), suom. Eevi Nivanka, Helsinki, Otava 1980.
5. Myös tästä näkökulmasta Henri Lefebvren arkielämää käsittelevät työt ovat perustava lähde.
6. Siitä, miten taitoa käsiteltiin *Ensyklopédiasta* Durkheimiin katso, V luku, s. 109–114.
7. Katso, mitä vihkosia mainitaan teoksessa *Le Livre dans la vie quotidienne*, Paris, Bibliothèque nationale, 1975; ja teoksessa Geneviève Bollème, *La Bible bleue. Anthologie d'une littérature "populaire"*, Paris, Flammarion, 1975, s. 141–379.
8. Näistä kahdesta monografiasta toisen on kirjoittanut Pierre Mayol ja toisen Luce Giard (Marie Ferrierin keräämän haastatteluaineiston pohjalta).
9. Erving Goffmanilta katso ennen kaikkea *La Mise en scène de la vie quotidienne*, Paris, Minuit, 1973; *Les Rites d'interaction*, sama, 1974; *Frame Analysis*, New York, Harper & Row, 1974. Pierre Bourdieulta *Esquisse d'une théorie de la pratique*, Genève, Droz, 1972; ”Les stratégies matrimoniales”, *Annales ESC*, 27, 1972, s. 1105–1127; ”Le langage autorisé”, *Actes de la recherche en sciences sociales*, no. 5–6, marraskuu 1975, s. 184–190; ”Le sens pratique”, sama, no. 1, helmikuu 1976, s. 43–86. Marcel Maussilta katso ennen kaikkea ”Techniques

niin & näin -kirjoissa ilmestynyt

1. MIKKO LAHTINEN (toim.), *Henkinen itsenäisyys*
2. MARTIN HEIDEGGER, *Silleen jättäminen*
3. RALPH WALDO EMERSON, *Luonto*
4. PEKKA PASSINMÄKI, *Kaupunki ja ihmisen kodittomuus*
– *Filosofinen analyysi rakentamisesta ja arkkitehtuurista*
5. QUENTIN SKINNER, *Kolmas vapauden käsite*
6. PERTTI AHONEN, *Vireällä mielellä*
– *Ymmärtämisen ja eettisyyden mielialat*
7. JULIEN OFFRAY DE LA METTRIE, *Ihmiskone*
8. T. P. USCHANOV, *Wittgenstein in Finland – A Bibliography 1928–2002*
9. MIKA HANNULA, JUHA SUORANTA & TERE VADÉN, *Otsikko uusiksi*
– *Taiteellisen tutkimuksen suuntaviivat*
10. TOMMI WALLENIUS, *Filosofian toinen – Levinas ja juutalaisuus*
11. DANIEL JUSLENIUS, *Suomen onnettomuus – De Miseriis Fennorum*
12. MICHEL ONFRAY, *Kapinallisen politiikka*
– *Tutkielma vastarinnasta ja taipumattomuudesta*
13. J. J. F. PERANDER, *Yhteiskunta uutena aikana & muita kirjoituksia*
14. JUSSI BACKMAN, *Omaisuus ja elämä*
– *Heidegger ja Aristoteles kreikkalaisen ontologian rajalla*
15. NICCOLÒ MACHIAVELLI, *Castruccio Castracanın elämä*
16. JUKKA PAASTELA (toim.), *Terrorismi*
– *Ilmiön tausta ja aikalaisanalyysjä*
17. LAURI MEHTONEN, *Moderniteetin jäljillä*
– *Tekstejä aistisuudesta, tiedosta ja sivistyksestä*
18. ARTHUR SCHOPENHAUER, *Taito olla ja pysyä oikeassa*
– *Eristinen dialektiikka*
19. JUHA DRUFVA, *Unohdettuja ajatuksia etsimässä*
20. JUHA VARTO & HAKIM ATTAR, *Syvä laulu*
21. JUSSI BACKMAN & MIIKA LUOTO (toim.), *Heidegger*
– *Ajattelun aiheita*
22. KARI VÄYRYNEN, *Ympäristöfilosofian historia*
– *maaäitimitystistä Marxiin*
23. TERE VADÉN, *Karhun nimi – kuusi luentoa luonnosta*
24. GUY HAARSCHER, *Tunnustuksettomuus*
25. JOSÉ ORTEGA Y GASSET, *Ajatuksia tekniikasta*
26. TAPANI KILPELÄINEN (toim.), *Kääntökirja*
– *Kirjoituksia kääntämisen filosofiasta*
27. MARTIN HEIDEGGER, *Tekniikka ja käänne*

28. SIMONE WEIL, *Juurtuminen*
– *Alkusoitto ihmisvelvollisuuksien julistukselle*
29. MIKA HANNULA, *Suomalaisuudesta – Erään sukupolven tarina*
30. FRIEDRICH NIETZSCHE, *Tragedian synty*
31. EDMUND HUSSERL, *Geometrian alkuperä*
– *Johdanto Jacques Derrida*
32. WILLIAM JAMES, *Pragmatismi*
– *Uusi nimi eräille vanhoille ajattelutavoille*
33. TUUKKA TOMPERI & HANNU JUUSO (toim.), *Sokrates koulussa*
– *Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa*
34. JUHA VARTO, *Tanssi maailman kanssa – Yksittäisen ontologiaa*
35. GIORGIO COLLI, *Nietzschen jälkeen – miten tullaan filosofiksi*
36. FJODOR DOSTOJEVSKI, *Talvisia merkintöjä kesän vaikutelmista*
37. MIGUEL DE UNAMUNO, *Traaginen elämäntunto*
38. JOYCE CAROL OATES, *Nyrkkeilystä*
39. MARTIN HEIDEGGER, *Esitelmiä ja kirjoituksia osa II*
40. E. M. CIORAN, *Hajoamisen käsikirja*
41. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE,
RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES,
Matildan ja Taavetin matemaattiset seikkailut
42. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE,
RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES,
Matildan ja Taavetin seikkailut tieteen maailmassa
43. OSCAR BRENIFIER, *Keskusteleva opetus*
44. MAUGHN GREGORY, *Filosofiaa lapsille ja nuorille*
45. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE,
RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES,
Filosofoidaan matematiikasta ja luonnontieteistä
46. JOHN DEWEY, *Taide kokemuksena*
47. PIERRE HADOT, *Mitä on antiikin filosofia?*
48. MARTIN HEIDEGGER, *Mitä on metafysiikka?*
49. ANN MARGARET SHARP, *Nukkesairaala*
50. ANN MARGARET SHARP & LAURANCE JOSEPH SPLITTER,
Kuka minä olen? – Nukkesairaalan opettajanopas
51. SAMI PIHLSTRÖM, *Elämän ongelma – Filosofian eettinen ydin*
52. NORMAND BAILLARGEON, *Älyllisen itsepuolustuksen pikakurssi*
53. BEATE BØRRESEN, BO MALMHESTER & TUUKKA TOMPERI,
Ajatellaan yhdessä – taitavan ajattelun työkirja
54. ROGER-POL DROIT, *Filosofoidaan lasten kanssa*
55. LEENA KURKI & TUUKKA TOMPERI, *Väittely opetusmenetelmänä*
– *Kriittisen ajattelun, argumentaation ja retoriikan taidot käytännössä*

56. LUDWIG WITTGENSTEIN, *Ajatusliikkeitä*
– *Päiväkirjat 1930–1932 & 1936–1937*
57. SIMO KYLLÖNEN, JUHANA LEMETTI, NIKO NOPONEN
& MARKKU OKSANEN (toim.), *Kiista yhteismaista*
– *Garrett Hardin ja selviytymisen politiikka*
58. HERBERT MARCUSE, *Taiteen ikuisuus*
59. HEINRICH HEINE, *Romantiikan koulu*
60. MATTHEW B CRAWFORD, *Elämän korjaajat*
– *Kädentaitojen ja käytännöllisen ammattityön ylistys*
61. TAPANI KILPELÄINEN, *Isemurhan filosofia*
62. JULIAN BAGGINI & PETER S. FOSSL, *Etiikan pikkujättiläinen*
63. FRIEDRICH HÖLDERLIN, *Teokset*
64. MICHEL DE CERTEAU, *Arkipäivän kekseliäisyys I – Tekemisen tavat*

Tilaukset
www.netn.fi/kauppa
niin & näin
PL 730
33101 TAMPERE